

gedachten hebben bij het hooren of lezen van een spreker of schrijver, die deze zelf bij het spreken of schrijven had. Zóó als een vader of moeder hun kind, een leeraar zijn leerling verstaat, is het verstaan meer dan het hebben van dezelfde gedachten, die het kind of de leerling had. Het is waar dat zoo wel de een als de ander, om te verstaan, eerst moet trachten de gedachte van het kind of den leerling in zich zelven zuiver te reproduceeren, maar hebben ze dat gedaan, dan zullen ze dikwijls beter die gedachte verstaan dan het kind of de leerling zelf. Zoo ook kan een tijdgenoot, die hooger staat en dieper ziet, of ook het nageslacht eenen schrijver beter verstaan dan hij zich zelven verstond.

Om echter bij dat verstaan den schrijver geen onrecht te doen, is het de allereerste plicht van den uitlegger, het woord zoo nauwkeurig mogelijk na te denken, gelijk het door den schrijver gedacht is. Dan echter kan het blijken dat diens woord zijne gedachte niet juist uitdrukt, dat hij voor zich zelven niet helder was of ook dat er in zijn woord meer lag dan tot zijn bewustzijn was doorgedrongen.

Voor den uitlegger is het daarom noodzakelijk, zoover mogelijk den oorsprong van het woord bij den schrijver na te gaan langs den weg der grammatische, der historische, der individuele en der generische hermeneutiek, maar bovenal en in de eerste plaats, wat in deze vier deelen van Boeckh niet uitgedrukt is, langs den psychologischen weg, waarvan de eerste vier wegen slechts vertakkingen zijn: de rivier wordt niet goed gekend, wanneer men haren oorsprong niet weet.

De vorming, ontleding en verbinding der voorstellingen, zoo wel bij haar ontstaan als bij hare reproductie, staan onder den